

Да першага Усебеларускага зьезду „Маладняка“.

Пра ўмовы працы нашых пісьменьнікаў.

У нас амаль няма пісьменьнікаў, якія былі б заняты выключна літаратурнай працай. Толькі Явва Купала ў гэтым годзе атрымаў наву народнага паэты і зволена ад працы, з захаваннем асобнае пенсіі. У будучыне, трэба спадзявацца, калі дзяржава будзе больш багатай, гэты прыклад не застаецца адзіным. Нашы пісьменьнікі, такім чынам, не складаюць стагнае арміі, а ўтвараюць нешта падобнае да «міліцэйскай сістэмы»: збіраюцца пераважна на больш, або менш кароткі час для выканання сваіх абавязкаў. Вось аб гэтым часе і ўмовах працы і трэба пагаварыць.

Чаму ў нашых беларускіх умовах да гэтае пары няма больш грунтоўнага і шырокага па зместу твору, а больш зьяўляецца ў друку кароткіх апавяданьняў і вершаў? Няма каму напісаць пры нашых, праўда, небагатых па ліку сілах?

„Няма часу“, „Няма магчымасці“ — чуюцца ў адказе, калі прасім каго-небудзь напісаць для журналу хоць невялікі мастацкі твор. Тав. Чарот у стацыі «Маладнякоўскімі крокамі» (С.Б. № 265) піша, што нашы пісьменьнікі больш пішудь тэзісы, што змяшчае іх літаратурную прадукцыю. Гэта яшчэ добра, калі хоць тэзісы пішудь; усё тэзіс гэта праца бліжэй да літаратурнай. Але ў большасці пісьменьнікаў „ня маюць часу“ праз выкананьне іншых, часам дробных, абавязкаў.

Трэба тутага адзначыць, што пісьменьнікаў, якія даўно пішудь, г. э. заўважалі літаратурнай тэхнікэй, у нас вельмі мала, адзіны. З гупчай сялян і рабочых падмаецца новае хваля пісьменьнікаў, якія больш-менш далёка ўступілі на літаратурны шлях. Гэта катэгорыя пісьменьнікаў налічвае дзесяткі выдатных і сотні шмат абяцальных сіл і згуртавана ў „Маладняку“. І калі прыгледзіцца да працы «Маладняка» ад пачатку яго заснаваньня, то можна заўважыць, што ў арганізацыйным напрамку, у ідэалёгічным навад, ён мае больш дасягненьняў, чымся ў разьмеры літаратурнай прадукцыі і мо'яе якасьці. Тут пытацьне ўіраецца ў «час» і „магчымасці“.

Самыя выдатныя сілы «Маладняка» — гэта актыві работніцкай і сялянскай моладзі. І вось калі падчыць партыйныя камсамольскія, прафсаюныя, савецкія і усялякія гуртковыя абавязкі такога пісьменьніка, дык пэўна, што ў яго не застаецца часу для літаратурнае працы. А час патрэбны ня толькі

для павялічэньня літаратурнае прадукцыі. Калі больш часу патрапіць пісьменьнік на свой твор, дык ён будзе лепшым, пры адпальковай зольнасці аўтара. Для пачынаючага пісьменьніка патрэба і шмат часу, каб напоўніць свае веды як агульныя, таксама і тэарэтычна-літаратурныя. Яны патрэбны для большай глыбіні зместу твору і для большае яго мастацкасьці.

А часу не хапае. Пішудь у камандзіроўках, у часе перапынку між паезджэньнямі і інш., вырочае і ноч. Пішудь у вельмі спаданых умовах. Хутка вырасьці ў пісьменьніка ў такіх умовах цяжка.

Гэты стан рэчаў ствараецца таму, што не заўсёды і ня ўсе хочуць зразумець, што літаратура наогул, а таксама і мастацкая, — моцнае аружа на фронце ідэалёгічным, на фронце змаганьня за сьветлагляд.

Літаратурныя заняткі, трэба не хаваць гэта, часам лічацца аматарствам, асабістай справай, «пабочнымі» заняткамі і ня прымаюцца пад увагу пры ўскладаньні абавязкаў. І толькі тады даецца таварышу даручэньне пісаць і час на гэта, калі выдавецкая, або партыйная ўстанова, у якой ён працуе, выдае свой орган.

Створаным гэтымі адносінамі становіцца хіба й можна вытлумачыць тое, што ў рэдакцыйных сядзеньнях 1—3 таварышы і амаль яны толькі «пішудь газету». (Ужо са ўростам ліку карэспандэнтаў змест нашых газет, у параўнаньні з раейшым значна паленшаўся). А гэтае, хіба, прычыны і ў расейскай літаратуры, дзе шмат больш пісьменьнікаў і нават такіх, якія выключна працуюць на сваёй спецыяльнасьці, мы бачым значны лік перакладанай белетрыстыкі, амаль больш, чымся арыгінальнай. З гэтай перакладанай белетрыстыкі шмат ёсьць такоў, якая хоць і добра мастацкая, аднак ня мае ні каліва сучаснасьці, ані крыху «сацыяльнай дынамікі». Проста запітаем сябе, — навошта гэта было друкаваць, калі наша эпоха барацьбы дала так многа, куды больш цікавага. Хочацца нешта „сваё“ убачыць.

Такое становішча на гэтым важным фронце трэба лічыць небяспечным, і яго не павінна аставіць на далейшае. Цэнтральныя партыйныя органы ў сваіх настановах ня раз падкрэсьлілі вяднае значэньне літаратуры палітычнай і мастацкай. У гэтых прынцыпах ня можа быць ніякага сумненьня, і трэба толькі стварыць пэўны пера-

гіб у адносінах да літаратурных працаўнікоў і ажыццявіць на практыцы дырэктывы кіруючых партыйных органаў. Трэба наўкола літаратурных працаўнікоў стварыць атмасфэру, што яны зьяўляюцца жаўнерамі той нялічанай яшчэ арміі, якая змагаецца на ідэалёгічным фронце, што іх літаратурная праца незалежна ад таго, пішудь яны стацыі ў газету, ці белетрыстычныя творы, не аматарства і не асабістай справа, а партыйны абавязак (для партыйнага) і савецка-грамадзянска абавязак (для непартыйнага). Трэба падбаць і аб часе для выкананьня гэтага абавязку. Зразумела, што кожны, у тым ліку і пісьменьнік, павінен не адрывацца ад жыцця, не забывацца ў сваёй спецыяльнасьці, а прымаць удзел у агульнай працы, будаўніцтве, барацьбе, — каб лепш, больш сапраўдна адбыць гэта ў сваіх творах; гэта і павялічае вартасць, як самага пралетарскага пісьменьніка, так і яго твораў. Але пры ўкладаньні на яго аснаўнага абавязку трэба не забываць, каб даць яму магчымасць прапрацаваць у літаратурны і не ўкладаць іншых, часам добрых, але такіх, што адбіраюць час, абавязкаў.

Пералом у адносінах да літаратурнага працаўніка і яго працы (калі ён не працуе ў літаратурнай установе) дадасць яму ахвоту і захаленьне, а стварэньне магчымасці ў сэнсе часу дазволіць яму выпрацавацца ў зольнага пісьменьніка, больш карыснага ў будучыне для свайго працоўнага народу.

Я. Ліманюскі.

Арганізаваўся гурток „Маладняка“.

8 лістапада г. г. ў в. Дудзічах, Савецка-Літвінскага р., — арганізаваўся літаратурны гурток, у склад якога ўвайшоў пяць чалавек. Усе гэта хлопцы, якія цікавіцца літаратурай і нават некаторыя маюць зольнасць пісаць вершы і прозы.

Гурток зараз распачынае працу пад кіраўніцтвам Дудзінскага хлапца-маладнякоўца.

Мета гуртка — вучыцца пісаць і прыгледзецца сямейства да беларускай літаратуры, — знаёміць яго з творчасцю беларускіх пісьменьнікаў наогул і, у прыватнасці, з творчасцю «Маладняка».

Каб праца гуртка пайшла як трэба, неабходна ўвага да яго ЦБ Маладняка і дапамога яму літаратурай.

Магілёўская акруговая канфэрэнцыя „Маладняка“.

18 лістапада ў Магілёўскім клубе працаўдзельцы адбылася 1-ая акр. канфэрэнцыя філіі „Маладняка“. Філія, у склад якой уваходзіць каля 14 сяброў і кандыдатаў, прысутнічала на сходзе амаль цэлым. Апроч маладнякоўцаў, было шмат гасцей пераважна моладзі з магілёўскіх тэхнікумаў. Жывыя, цікавыя пытаньні, што сталі на паракку дню, падга залатымі слухачоў. Асаблівае ўражаньне зрабіў даклад працстаўніка ЦБ аб'яднаньня т. Дудара (2 гады «Маладняка»).

Толькі творчы шлях «Маладняка», нараджэньня Кастрычнікам, пабудаваны на глебе матар'ялізму, прывядо да адраджэньня новай, белар. культуры, — падкрэсьліла рэзалюцыя на даклад.

Пасля справядачы бюро філіі тав. Гарбацэвіч зрабіў даклад аб становішчы белар. літаратуры наогул.

Працу бюро філіі «Маладняка» канфэрэнцыя прызнала здвальняючай. Поваабранаму бюро прапанавана трымаць больш сувязі з вёскай, а гэтак сама моцна зьяўляцца з акр. к-мі КІБ і ЛКСМБ.

Афіцыйная частка канфэрэнцыі скончылася чыткай маладнякоўцамі сваіх твораў. Вершы маладых паэтаў, як гэта і было адзначана сьвятаром акругоўму, сьведчылі аб ідэалёгічнай вытрыманасьці аўтараў, а разам з тым добра падыходзілі в боку мастацтва.

Наогул-жа зьвязі у працы Магілёўскага «Маладняка» зьяўляюцца ёсьць, і значны. У мінулым годзе філія па пастаноўцы справы стаяла на першым месцы пасья Менскай.

Будзем спадзявацца, што і ў гэтым годзе яна не падкачае.

Лезнідаў.

„Маладняк“ на вёсцы.

(Віцебшчына).

За апошні час на вёсцы ў Віцебшчыне зроблена і робіцца шмат дакладаў аб «Маладняку» з чытаньнем твораў апаэтычна, ян сіламі маладнякоўцаў, так і сельскаю інтэлігенцыяю, пераважна настаўніцтвам. Тыя сходзі, аб якіх мы ведаем, даюць нам цікавыя весткі аб адносінах да «Маладняка» старых сялян і моладзі.

У вёсцы Запрудзьдзе т. Сянькевіч зрабіла такі агнявы даклад і так распалла аўдыторыю маладнякоўскіх вершаў, што і старыя сяляне і моладзі былі надзвычайна захоплены.

У Вульлянавічах Касыянаў, апрача дакладу, чытаў творы в «Беларусі бунтарскай» і «Рыкаючай раіцы». Сяляне адаваліся, што адраджэньцэў літаратура Купала, Коласа і інш. ім больш зразумела. Маладнякоўская літаратура, — казалі яны, — радней нашым драматым дзеям, гэта — будучыня і нам напісьменным, што ідзем у мінулае, пажываюта.

Моладзь-жа на гэтым сходзе захалелася і з большым імшэтам, чым заўсёды спрачалася в бацькамі.

У вёсцы Барысавічы чытаўся Бабарэка. Дакладчык Мясьнікоў закруаў і старую літаратуру, і тутага, як усюды, адбылася сваяасабіва дыскусія аб старых і маладых. Ня ганьбячы старых, сяляне хвалілі Бабарэку, а адзін шчыра прасіў перадаць Бабарэку, каб ён, калі ёнашоў ключы ад хаты з муд-

расьцю, — пераслаў, хоць на малы час, іх у Барысаве.

У Савінічах на сходзе прысутнічала і шмат дзяўчат. Дакладчыца Кухальская сваім дакладам і чытаньнем твораў выклікала ня толькі радасць аўдыторыі, але і запатрабавацьне снабжэньня вёскі — школ, чыталень і г. д. маладнякоўскай літаратурай.

У Бінаве даклад большаю часткам адбыў гісторыю адраджэньня. У спрэчках выступалі супроць палёнізмаў і пталісья, на якое ліха моладзі гаворыць пабеларуску. У сваёго настаўніка шмату, пі ад сябе эн уводзіць родную мову ў школу, пі яго прымушаюць рабіць гэта.

Калі было настаўлена пытаньне, пі ёсьць ахвота слухаць маладнякоўскія вершы неважэжна ад дытабля мовы ў школе, усе канстатавалі, што з радасцю слухаюць вершы на роднай мове, і што маладнякоўскія песьні абуджаюць у іх дух барацьбы.

У Большазарыцкую сяляне гаварылі, што «Маладняк» іх гордасць, што ён павінен адбіваць іх жыцьцё, імкненьне да мэханізацыі гаспадаркі, шматшчыя і г. д.

Шмат аб якіх сходах мы ня пішам, а яшчэ аб большым ліку ня ведаем.

Вёска гаварыла аб «Маладняку», вёска ад яго патрабуе абслугоўваньня і гэта трэба прыняць пад увагу.

М. К.

Фармальна-мастацкія дасягненьні маладнякоўцаў.

Фармальна-мастацкі бок беларускага прыгожага пісьменства ў агуле не дасягалавані. Можна пералічыць усе артыкулы, якія напісаны на гэтую тэму. Няма досьледаў ад пасобных аўтарах. Тым больш цяжка казаць аб дасягненьнях дэлага аб'яднаньня маладых паэтаў і пісьменьнікаў у гэтай галіне. Шабоўня чытачы прымуць гэта пад увагу: майё залачай, у дві маладнякоўскага зьезду і сьвяткаваньня другой галавіны, зьяўляецца палярэдні абеглы зьналі. Толькі разгледзіўшы пасобныя галіны, паломуаваўшы тэхнічныя прыёмы можна будзе даць больш-менш сталы нарыс.

Першае, што увесылі маладнякоўцы ў беларускае прыгожае пісьменства — (апрача тэматыкі, на чым я усюім ня буду спыняцца) — новыя мэтры і рытмы. Паэма Міхась Чарота «Босыя на волішчы» разгледзлася некаторай часткай чытачоў, яе нейкі «гвалт над формай». «Няроўныя радкі», новы звар'ячны рытм для вуха, звышала да павольных 4-5 стойных ямбаў і хараэяў — прымаўся як «кошчунства» нейкае. За Чаротам пайшлі іншыя маладнякоўцы. Вольны верш — доўжнікі — паўзвыкі чаргаваліся адзін за адным, паступова змяняючыся, атрымоўваючы л-б сваю, беларускую ахварбоўку.

У гэты час пануючы мэтры — вольны верш, паўзвыкі на падставе (пераважна) анапэстаў і неважэжна частка клясычных разьмераў. Гэтыя апошнія вар'іюцца з дапамогаю іностае (змяна аднаго разьмеру другім), страфічнай пабудовы і пераасую частае скаваў в аднаго ў другі радок.

Некаторыя пасобныя таварышы ўхіляюцца ў бок залавчаных разьмераў беларускай народнай песьні. Пакуль што гэта адзіночны выпадак (Я. Пушча, М. Чарот, але трэба пажадаць, каб маладнякоўцы не закідалі і гэтага: вывучэньне і ўжываньне ва ўласнай творчасці народных рытмаў можа даць цікавыя вынікі.

Яна, што зацікаўляецца да на-

роднай творчасці адбіваецца ня толькі на рытмыцы, за гэтым ідзе і мова, і мілагучнасьць, і кампазіцыя. Я прабую ўвязаць разгляд гэтага в агульным прыёмам мастацкай творчасці.

Перш-на-перш — мова.

Беларуская мова ворагамі яе кваліфікавалася як «ворная» і «машыная». Бачылі „шмат“ залавчаньняў з расейскай, польскай і хто ведае яшчэ з якой.

Гісторыя нашае мовы давадзіць абсурднасьць гэткай кваліфікацыі, але яны не адмовяцца ад таго, што значны лік русіцызмаў і палёвізмаў у нашай мове ёсьць (калі ўваць гэта ў проц. адносінах, дык будзе 1,5 проц.). Да гэтага трэба дадаць беднасьць нашае літаратурнае мовы ў фразалёгіі і адцэньнях, пры нявычайным багатым народнай мовы ў гэтых адносінах. Тлумачэньне кароткае: большасьць нас, грэшных, вхоўвалася ў расейскіх, а то і польскіх школах. Народная мова забывалася. Цяпер прыходзіцца праводзіць значную працу, каб навьбіцца гэтае хібы. Вывэцца яна Інстытутам Беларускае Культуры, але вядзецца і ператвараецца ў творах, у жывым слоўе і маладнякоўцамі.

Прынцыпы, якія владуцца ў падставу гэтага, наступныя.

1. Кожныя слова **жывой народнай мовы**, а таксама і пасобных гутарак, — мае права і павінна быць увядзеным у літаратурную мову. Калі на адно паляньне ёсьць некалькі слоў, іх можна скарыстаць для ўзабагачэньня адпэвнай (сук, туга, журба, жуда, нудна, маркота; баровы, пярэсты, стрататы; сьдэжа, холад, волясьць і г. д. і г. д.).

2. Ад кожнага слова жывой народнай мовы можа быць утворана новае. Ад таленавітэсьці пісьменьніка залежыць, каб новатор атрымаў „правы грамадзянства“. У свой час М. Багдановіч час ад часу прабаваў рабіць гэта. Я прывяду адзін прыклад. Анапэлічна в расейскім «окропит» М. Багдановіч утварыў быў слова „акрып-

чыць“, «акрыпчыла». Маладнякоўцы ўтварылі пэлы пераг новых слоў, некаторыя в якіх прайшлі ўжо ў жывую мову (крынічыць, лавоніць, мкліваць і г. д.).

Зразумела, што толькі прыпынцы калестыўнасьці дапамогуць маладнякоўцам праводзіць пэўную працу ў гэтым напрамку. Вялікую ролю адыграе і «естэственны отбор». Так, калі якое-небудзь слова, ужытае ў поэтычным творы, другім не ўжываецца, — яго трэба адкідаць, прыбучы новае. Толькі гэтым шляхам можа паэзіяцца шчучасці і стварыць блізка да ўсяго працоўнага народу мову, не адарваную ад яго, як большасьць літаратурных моў сьвету адорвана ад сваіх народных моў.

Дасягнуць гэтага можна шляхам грунтоўнага вучэньня народных гутарак, народнай творчасці, а таксама шляхам авнаямленьня маладых паэтаў са слоўнікамі. Ня трэба палыхацца пэжэасці перачытваньня нашых слоўнікаў на разу і на два: вынікі гэтага будуць значныя.

Нашто ўжо апрацавана французская або расейская мова, а і французскія пісьменьнікі, напрыклад Хоэ Марыя Д'Арэдыа — у свой час на некалькі разоў перачыталі свае акадэмічныя слоўнікі. Тым больш трэба рабіць гэта ў нас.

Шліфуючы мову, крышталізуемы яе — маладнякоўцы не забываюцца намілагучнасьцю.

У № 8 часопісі „Маладняк“ дадзены агляд вершаў Я. Пушчы, у якім крыху зачэплева і мілагучнасьць. Усе прыёмы мілагучнасьці можна знайсці прыгожа-пэравітымі ў маладнякоўскіх творах (анафора, эпіфора, а цыкл, інтэрсаліцыя і г. д.) Апроч таго, выпрацоўваюцца ўласныя, беларускія. Можна сьмеда сказаць, штоў адносінах да мілагучнасьці некаторыя маладнякоўскія творы стаяць на эўрапейскім ўзроўні.

Прывяду толькі адну чытату, якая пададзена ў памянёным артыкуле:

1) Глядзі № 8 „Маладняка“.

Сонда бліскучым пласкосьнем
Іскры ў тумане губляе,
Ветры, пушлівы коні,
Рвуцца ў мурожныя далі.
(Я. Пушча).

Нельга не закрануць тут і рыфмоўкі. Дзеяслоўныя рыфмы ў маладнякоўскіх творах паступова „выганяюцца“. Шліфоўка рыфмы, навозьлі большасьць піша рыфмаваным вершам, не прымушае закаль лепшага.

Іапоў-жа, і ў гэтых адносінах прыходзіцца трымаць арыентацыю на народную творчасць. Той, хто хоць крыху знаёмы з ёй, пасьведчыць, што ў адносінах сучаснасьці калчэткаў народная творчасць стаіць высока. Я ня буду прыводзіць прыкладаў на поўнагучныя рыфмы. Сважу толькі, што рыфмоўка на высонансы, што ўведзена ў расейскай літаратуры сымбалістамі і пашырана імажыністамі, — ёсьць у нашай народнай песьні. Прыклад —
На калусце дробна лэсьце...
Памаленьку хлопцы лэсьце...
Гэтую-ж самую падставу дае наша народная песьня і для маладнякоўскіх вобразаў. Дарна некаторыя «крытыкі» лаюць маладнякоўцаў за «імажынізм», у незразумеласьці вобразаў.

Даволі ўваць некалькі прыкладаў народнай песьні змешчаных у „Гісторыі бел. літар.“ М. Гарэцкага —
Думамі надумала ясы сьмьныя,
Сьлёзамі зьяла рэчкі — возеры...
Альбо —
Ах млы мой, глуміўся мной:
Сейў палан на мым сэрцы,
Клаў агні на мых плечках,
Рабіў скрыні з мых ручак,
Пускаў сьлёзы з мых вочак,
Увязьваў коні да мых косак...
Нязвычайнае харэсто гэтаг прыкладаў проста тамі вымагае ад нашых паэтаў, каб яны вялі далей стварэньне мастацкіх вобразаў, узбачаючы тым фармальна-мастацкі бок і паліпбляючы вьмест пэвтычных твораў.

У кароткім артыкуле нельга спыняцца на прыкладах (гл. вершы М. Чарота, Я. Пушчы, А. Дудара і інш.) прыходзіцца толькі апасылацца на творчасць тых ці іншых пасобных таварышоў.

Адзінае, што знаходзіцца ў «эзгоне»

у маладнякоўцаў — гэта строфічная кампазіцыя (уважка радкоў). Праўда, гэта зьява агульная для нашых дзён — пашырана яна і ў расейскай літаратуры.

На ідэе тут гутарка аб ухіле ў бок фармальна-мастацкі, на ідэе тут гутарка аб звароце да сонатаў, трыоэтаў і іншых клясычных форм. Але ўсё гэта трэба канстатаваць беднасьць нашай строфікі: чатырохрадкоўе павуўчяя форма. Трэба зьявнуць вялікую ўвагу на гэта пытаньне як в боку тэарэтычнага, так і в боку практычнага.

Крыху лепш стаіць справа в агульнай кампазіцыі лірычных вершаў. Але і тут шмат што трэба рабіць. Іапоў-жа, народная творчасць пэўна быць тэй крыніцай, з якой маладнякоўцы будуць чэрпаць арыгінальныя, сьвежыя прыёмы, отыліваваць іх і пашыраць.

Тыя кампазіцыйныя прыёмы, якія ўводзіліся расейскімі сымбалістамі мелі вялікую сувязь з народнай творчасцю.

Возьмем, прыкл., верш З. Гіппіусе —
— Окно мое высоко над землею,
высоко над землею...
Народная песьня:
Переступи Аларка нізі парог,
нізі парог,
Кланяйся татку нізка да ног,
нізка да ног...
Таксама ў галіне сюжэтнай кампазіцыі. У зборніку «Опоая» (Ленінград, 1919 г.) «Поэтыка» змешчаны пэлы артыкул на гэтую тэму, які ў значнай частцы, трытуецца на беларускіх народных творах. Калі нашы сусьветнікі-кавацца нашай народнай творчасцю для ўзабагачэньня тэхнічных прыёмаў, дык тым больш, у першую чаргу, павінны пацікавацца гэтым мы самі.

Толькі прымаючы пад увагу ўсё сказанае, пашыраючы валас сваіх вяд і навькаў у галіне фармальна-мастацкай, «Маладняк» зьдзе даць і Беларусі, а ў далейшым і сьвету, сапраўдм высокая мастацкія творы.

Будзем спадзявацца, што маладзкі сіла зьдзе дасягнуць усяго гэтага.

Уладзімір Дубоўна.

24-XI—25 г.